

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. กฎหมายและพระราชบัญญัติการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
 - 1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
 - 1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
 - 1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - 1.4 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559)
 - 1.5 พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
2. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
5. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
6. บริบทอำเภอเฝ้าไร่
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. กฎหมายและพระราชบัญญัติการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 8 สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา
มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ยากไร้

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 52 เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัวที่มีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือเพื่อประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยฯ

(2) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ ภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

จะเห็นได้ว่าจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญรับประกันว่าประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาฟรีไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยมีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกันและรัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดังกล่าวด้วยซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของท้องถิ่น

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ให้สิทธิและอำนาจหน้าที่แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 11 บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 ระบุให้ครอบครัวมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้ (1)

การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษา ชั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณีดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาชั้นพื้นฐานให้จัดในการศึกษาดังต่อไปนี้

(1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็ก ซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่นฯ

(2) ศูนย์การเรียนรู้ให้แก่สถานที่เรียนที่หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์สถานสงเคราะห์และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกฯ

มาตรา 58 (2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็นทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น.2548 : 116 -123)

จากมาตราต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สรุปได้ว่าเป็นการขยายความจากรัฐธรรมนูญโดยเพิ่มบทบาทของครอบครัว พ่อแม่

ผู้ปกครององค์กรทั้งภาคเอกชนและภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาปฐมวัยให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกทั้งในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ด้วย

1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สาระสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์เอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนการวางรากฐานพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก โดยการพัฒนาคุณภาพคน ปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ปฏิรูป ระบบสุขภาพสร้างระบบคุ้มครองความมั่นคงทางสังคมที่สร้างหลักประกันแก่คนทุกช่วงวัยรวมทั้งการเสริมสร้างให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งในการดูแลและพัฒนาสมาชิกในทุก ๆ ด้าน

สรุปได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเน้นการพัฒนาประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาคนให้มีความรู้และมีสติปัญญาโดยการการศึกษา

1.4 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559)

กำหนดให้มีวัตถุประสงค์หนึ่งคือพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ คือการให้พัฒนาคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ให้มีโอกาสได้เข้าถึงการเรียนรู้โดยตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีทุกคน ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งได้วางกรอบการดำเนินงานการพัฒนา และเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

1.4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่าแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวมุ่งพัฒนาคน ให้ความสำคัญในช่วงปฐมวัย อายุ 0-5 ปีก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้และมีทัศนคติที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ และผู้ปกครอง

1.5 พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กฎหมายฉบับนี้ได้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในหลายมาตราดังนี้

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

(1) การจัดการศึกษา

(2) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ

ผู้ด้อยโอกาส

2. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2553 : 1-8) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษาเป็น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วน ราชการต่างๆที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มัสยิด กรรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมการพัฒนาชุมชน และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ ในอนาคตการพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนักให้ความสนใจเพื่อให้การพัฒนา เด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไม่ว่าจะ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาล หรือ เมืองพัตยาก็ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพร้อมทั้งรับถ่าย โอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆโดยองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกๆ ด้านเพื่อให้ เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมี คุณภาพ และเหมาะสมซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กต่อไปสำหรับมาตรฐานดังกล่าวได้รวบรวมและจัดทำขึ้น จำแนกออกเป็นมาตรฐาน การดำเนินงาน 6 ด้าน ประกอบด้วย

2.1 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ แบ่งการบริหารจัดการเป็น 6 ด้าน ได้แก่

2.1.1 ด้านการบริหารงาน

1) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่และกำหนดให้มีโครงสร้างส่วนราชการรวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบ ได้แก่ ส่วน/กอง/สำนักการศึกษาโดยให้มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1) มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและต้องมีจำนวนเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี ที่จะเข้ารับการบริหารไม่น้อยกว่า 20 คน

1.2) จัดทำโครงการและแผนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

1.3) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.4) จัดทำแผนดำเนินงาน ได้แก่ สำรวจสำมะโนประชากรเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี แผนรับนักเรียน การจัดบุคลากร การจัดชั้นเรียน และการจัดสรรงบประมาณ

1.5) จัดทำระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.6) รายงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ กรณีที่ไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์อนุญาตให้ใช้สถานที่ก่อสร้างและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การย้าย รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1) จัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน

2.2) ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเรื่องเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับเพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาเสนอข้อความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

2.3) จัดทำแผนการย้าย รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.4) จัดทำประกาศย้าย รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5) รายงานการย้าย รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

3) การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดเพื่อนำดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1) จัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน
- 3.2) นำผลการประชาคมพิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
- 3.3) พร้อมจัดทำประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้มีผลเมื่อสิ้นภาคเรียน
- 3.4) รายงานการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ
- 4) การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และให้สอดคล้องกับ สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้
- 4.1) ระยะเวลาเรียนรู้ในรอบปีการศึกษา ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปิดภาค เรียนรวมกันไม่น้อยกว่า 230 วัน และปิดภาคเรียนตามปกติในรอบปีการศึกษา ดังนี้
- 4.1.1) ภาคเรียนที่ 1 วันเปิดภาคเรียนวันที่ 16 พฤษภาคมวันปิดภาคเรียน วันที่ 11 ตุลาคม
- 4.1.2) ภาคเรียนที่ 2 วันเปิดภาคเรียนวันที่ 1 พฤศจิกายน วันปิดภาคเรียน วันที่ 1 เมษายน ของปีถัดไป
- 4.2) การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่ อาหารกลางวัน อาหารว่าง เครื่องนอน อาหารเสริม (นม) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์การศึกษา การตรวจสุขภาพเด็กเล็กประจำปี โดย บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข บริการอื่นๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม เช่น เป็นศูนย์ 3 วัย และหรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 4.3) การให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กอายุ 2-5 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หรือใกล้เคียงได้ตาม ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4.4) จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กมีพัฒนาการ ครบ 4 ด้าน ตามมาตรฐานการดำเนินงาน และวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
- 4.5) กรณีจำเป็น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสั่งปิด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเป็นเหตุพิเศษที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะให้ผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 30 วันโดยให้ทำคำสั่งปิดเป็น หนังสือและต้องกำหนดการเรียนชดเชยให้ครบตามจำนวนวันที่สั่งปิด
- 4.6) ในระหว่างปิดภาคเรียนหรือปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามกรณีดังกล่าว ข้างต้นให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก หรือพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมการ ด้านวิชาการ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก

5) คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบไปด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่ง ต่างๆ ดังนี้

- 5.1) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
- 5.2) ผู้นำทางศาสนา
- 5.3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5.4) ผู้แทนชุมชน
- 5.5) ผู้แทนผู้ประกอบการ
- 5.6) ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

โดยให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คน เป็นประธาน โดยมีหัวหน้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่งและให้ผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรง ตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการมีจำนวนตามความเหมาะสม

6) คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

6.1) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านต่างๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.2) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.3) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือ ย้าย รวม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.4) พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหาร ด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.5) พิจารณาเสนอแผนงาน โครงการและงบประมาณในการส่งเสริมและ พัฒนาศูนย์ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.6) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.7) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากร ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.8) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มิมีกฎหมายระเบียบหรือตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553 : 7-8)

2.1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทาง ดังนี้

1) งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทนและค่าครองชีพของบุคลากร เงิน ประกันสังคมของบุคลากร ค่าวัสดุการศึกษา ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาล ทุนการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัยตามโครงการความร่วมมือ ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและอื่นๆ โดย ดำเนินการเบิกจ่ายรายการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดสรร

2) งบประมาณเงินที่มาจากรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1) จัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระยะ 3 ปี เพื่อนำไปสู่แผนพัฒนา การศึกษาและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

2.2) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

2.3) จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี

2.4) จัดทำแผนจัดหาพัสดุ

2.5) ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ

2.6) จัดทำสมุดคุมงบประมาณรายงานในหมดรายจ่ายต่างๆ เพื่อการ

รายงานและการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

3) งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็น ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551 และ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

4) การจัดหาสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.1) แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกสื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ การเรียน วัสดุพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้าส่วนการศึกษา หรือ ผู้แทน เป็นประธาน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข และผู้แทนผู้ปกครองในจำนวนที่เหมาะสม เป็นกรรมการ

4.2) แจ้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก สสำรวจ ความต้องการในการใช้ สื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยให้คำนึงถึง ความปลอดภัยประโยชน์ประสิทธิภาพสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กเล็กแต่ละวัย

4.3) ขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4) จัดทำทะเบียนควบคุมวัสดุและครุภัณฑ์

4.5) ดำเนินการเบิกจ่ายสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน ที่ได้มาให้กับ

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

5) การเบิกจ่ายงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถือปฏิบัติตามระเบียบดังนี้

- 5.1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2543
- 5.2) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548
- 5.3) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551

5.4) ระเบียบหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

กรณีเป็นพนักงานจ้าง

1) การสรรหา เลือกสรรและปรับสภาพให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการสรรหาและเลือกสรรเพื่อเป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

- 1.1) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน
- 1.2) ผู้อำนวยการสำนัก กองส่วนการศึกษา เป็นกรรมการ
- 1.3) หัวหน้าสำนักปลัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการเลขานุการ
- 1.4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก เป็นกรรมการ

2) การกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1) ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา มีอัตราครูผู้ดูแลเด็กเป็นไปตามสัดส่วน(ครู: นักเรียน) 1: 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปให้เพิ่มครูผู้ดูแลเด็กได้อีก 1 คน โดยจัดการศึกษาห้องละ 20 คน

2.2) สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กและตำแหน่งอื่น ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณากำหนดให้มีได้ตามจำนวนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการ ให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น หนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบพิจารณาในเรื่องการเลื่อนขั้น

คำตอบแทน การต่อสัญญาจ้างและอื่น ๆ ให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น เรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับพนักงานหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นหรือหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) การพัฒนาบุคลากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการปฐมนิเทศบุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่รวมทั้งการอบรมและศึกษาดูงานการนิเทศติดตามการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.4 ด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ประเภท ดังนี้

1.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง

1.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่รับถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมการศาสนา

2) การบริหารจัดการ

2.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่รับถ่ายโอนจากกรมพัฒนาชุมชนและสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่รับถ่ายโอนจากกรมศาสนา ให้ปฏิบัติตามแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษาในศาสนสถาน ตามหนังสือคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ นร 0107/ว20522 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2551 ดังนี้

2.2.1) กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เลือกรูปแบบการบริหารจัดการแบบที่ 1 ที่มอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ทั้งหมด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.2) กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเลือกรูปแบบการบริหารจัดการแบบที่ 2 และ 3 ให้เป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด ทั้งในด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร งบประมาณ และวิชาการ

2.2 มาตรฐานด้านบุคลากร

ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบการ ภารโรง และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นจะต้องมีคุณสมบัติบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก ออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ พนักงานครูส่วนท้องถิ่นและกรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ พนักงานครูส่วนท้องถิ่น ต้องมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

1.1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษา หรือปฐมวัยหรือทางอื่น ๆ ที่ ก.ท. กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้

1.2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัย ของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน

1.3) มีใบประกอบวิชาชีพครู

2) กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณสมบัติการคัดเลือกและแต่งตั้งตามหนังสือของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรงานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1) รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย แผนงานและวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.2) วางแผนพัฒนาการศึกษาประเมินและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น จัดทำแผนงานโครงการ และงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

3.3) จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีและการวัดผลประเมินผล

3.4) จัดทำภาระงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงประเมินผล การปฏิบัติงานตามมาตรฐานด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.5) ประสานความร่วมมือกับชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.6) เป็นผู้แทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกิจการทั่วไปและประสานเครือข่ายการพัฒนาปฐมวัย

3.7) นิเทศ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

3.8) จัดทำระบบประกันคุณภาพภายในและรายงานประเมินตนเอง

3.9) ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.2.2 ครูผู้ดูแลเด็ก

1) กรณีมีสถานสภาพเป็นข้าราชการ พนักงานครูส่วนท้องถิ่น ให้มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

1.1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือทางอื่นที่ ก.ท. กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้

1.2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับกรทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน

1.3) มีใบประกอบวิชาชีพครู

2) กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณสมบัติการคัดเลือกและแต่งตั้งตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด

3) บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

3.1) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2) จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย

3.3) ปฏิบัติงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.4) ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

3.5) ปฏิบัติงานความร่วมมือกับเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3.6) อบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด

3.7) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.8) จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3.9) จัดทำวิจัยในชั้นเรียน

3.10) จัดหา ผลิตสื่อ นวัตกรรม การเรียนการสอน

3.11) จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล

3.12) ประสานความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง ชุมชน

3.13) พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีเพื่อ

การพัฒนาผู้เรียน

3.14) จัดให้มีการประเมินพัฒนาการผู้เรียน

3.15) จัดระบบธุรการในชั้นเรียน

3.16) รวบรวมผลงานรายงานผลการปฏิบัติงานตามลำดับ

3.17) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.3 ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

คุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามให้ขึ้นไปตามประกาศ คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด และระเบียบหนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างทั่วไป พนักงานจ้างตามภารกิจ

1) บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

1.1) สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก

1.2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.4 พนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย

1) ธุรการ การเงิน พัสดุ มีหน้าที่ ทำหน้าที่ธุรการ การเงินและพัสดุของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามระเบียบ หนังสือสั่งการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับ มอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) ผู้ประกอบอาหาร มีหน้าที่ ประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกอนามัย ตามหลักโภชนาการสำหรับเด็กเล็ก แต่งกายสะอาดเรียบร้อย มีสุขภาพดีไม่เป็นโรคติดต่อ จัด สถานที่ประกอบอาหารและเครื่องครัวให้สะอาดเป็นระเบียบ มีการจัดเก็บขยะถูกสุขลักษณะและ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3) ภารโรง มีหน้าที่ ทำความสะอาด รักษาความปลอดภัยเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารสถานที่และทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานและมีความปลอดภัย สำหรับเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

4) ยามรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ ดูแลรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สิน บุคลากรและเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจาก หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) พนักงานจ้างตำแหน่งอื่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าจำเป็น

2.2.5 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายการกำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีหน้าที่

1) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างยั่งยืน

2) สนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งคุณภาพครูผู้ดูแลเด็ก สภาพแวดล้อม วิชาการ และกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3) ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชนและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดกิจกรรมสานสายใยรักเพื่อนเสริมสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว

4) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและ
เครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

5) ระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเน้น
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

6) กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ
ได้มาตรฐานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.6 หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษา และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
มีหน้าที่

- 1) นำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ
- 2) สำรวจความต้องการของชุมชน ในการจัดตั้ง ย้าย รวม ยุบเลิกและ
ดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บุคลากร สถานที่ตาม
ฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น
- 4) ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพและ
มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 5) จัดทำแผนโครงการและงบประมาณในการจัดตั้ง และสนับสนุนการดำเนินงาน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 6) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสนอผู้บริหารองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นลงนาม
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 8) จัดทำระเบียบว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสนอผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นชอบและลงนาม
- 9) กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง
- 10) นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้
เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และรายงานผลพร้อมข้อเสนอให้ผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

2.3.1 ด้านอาคารสถานที่

- 1) ที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1) ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสมและต้องไม่อยู่ในพื้นที่ซึ่งอาจเสี่ยงอันตรายได้แก่บริเวณขนถ่ายแก๊ส น้ำมันสารเคมีหรือสารพิษมลภาวะทางอากาศแสงและเสียงที่มากเกินไปจนอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็นและเหมาะสม

1.2) ไม่ควรอยู่ในใกล้ถนน หรือใกล้ทางรถไฟโดยเฉพาะที่มีการจราจรคับคั่ง หากมีความจำเป็น ต้องสร้างให้ห่างจากถนนไม่น้อยกว่า 20 เมตร และมีรั้วป้องกันอันตราย

1.3) พื้นที่ก่อสร้างควรเป็นพื้นที่ที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้อย่างปลอดภัย และเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง

2) จำนวนชั้นของอาคาร

2.1) อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรเป็นอาคารชั้นเดียว หากเป็นอาคาร 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุและอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้น และความสูงของห้องจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2) ทางเข้า ทางออกตัวอาคารต้องมีความกว้างที่สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวกหากเกิดอุบัติเหตุ หรือภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ

2.3) ประตู และ หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรงอยู่ในสภาพใช้งานได้มีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้องและความสูงของขอบหน้าต่างควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 80.00 เซนติเมตรนับจากพื้นและหน้าต่างมีความกว้างและความสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจนไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆมาปิดกั้นช่องลมและแสงสว่าง

2.4) บันได ไม่ลาดหรือชันเกินไปควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นต้องมีลูกกรงและคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ปิดกั้นช่องบันไดและช่องลูกกรงบันได (ช่องที่เป็นช่องอันตรายอยู่ระหว่าง 9-23 เซนติเมตร)

3) พื้นที่ใช้สอยภายใน

3.1) บริเวณพื้นที่สำหรับกรนอน ต้องสะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวกและอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็กมีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางดังนี้

3.1.1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดีปลอดโปร่งไม่มีเสียงรบกวนและแสงสว่างไม่จ้าเกินไป

3.1.2) อุปกรณ์และเครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาดโดยนำไปปิดฝุ่นตากแดดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3.1.3) ที่นอนผ้าปูที่นอน หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม มีสภาพดีและมีเฉพาะเด็กแต่ละคนทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ด้วยการซักหรือผึ่งแดดเพื่อลดการแพร่ของเชื้อโรค

3.1.4) ตรวจตราดูแลไม้ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่างๆมารบกวนในบริเวณ
พื้นที่สำหรับนอน

3.2) บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็กสภาพพื้นที่ทุกห้องต้องไม่ลื่น
และไม่ชื้นควรเป็นพื้นไม้หรือวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ทำความสะอาดง่ายและอยู่ใน
สภาพที่สะอาดอยู่เสมอ จัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เป็นระเบียบ และมีการยึดติดกับผนัง
หรือพื้นอย่างมั่นคงในกรณีที่เครื่องใช้นั้นล้มได้ง่าย เหลี่ยม มุมที่แหลมคมของเครื่องใช้ต่าง ๆ ต้อง
หุ้มด้วยวัสดุที่นุ่ม เพื่อป้องกันการกระแทกของเด็ก

3.3) บริเวณพื้นที่รับประทานอาหารต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายเป็นหลักมี
อากาศถ่ายเทได้สะดวกมีแสงสว่างเหมาะสมมีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวน
เด็กทั้งนี้บริเวณห้องอาหารโต๊ะเก้าอี้สำหรับรับประทานอาหารต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
ควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับเด็กมีสภาพแข็งแรงและใช้งานได้ดี

3.4) บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัวต้องแยกห่างจากบริเวณ
พื้นที่สำหรับเด็กพอสมควรมีเครื่องใช้ที่จำเป็นรวมทั้งที่ล้างและเก็บภาชนะเครื่องใช้
ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะโดยเน้นเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยเป็นหลัก

3.5) ห้องปฐมพยาบาล ต้องแยกเป็นสัดส่วนอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา
เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็นและขณะอยู่ในห้องปฐมพยาบาลเด็กต้องอยู่ในสายตาของครูผู้ดูแลเด็ก
หรือผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กตลอดเวลากรณีไม่สามารถจัดห้องปฐมพยาบาลเป็นการเฉพาะได้ต้องจัดให้
มีที่ปฐมพยาบาลแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

3.6) บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดเด็กต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้
สำหรับทำความสะอาดเด็กและมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควรอย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรง
ฟันในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กในกรณีที่มีห้องอาบน้ำจะต้องมีแสงสว่าง
เพียงพอมีอากาศถ่ายเทโดยสะดวกพื้นไม้ลื่นแยกเป็นสัดส่วนสำหรับเด็กผู้ชายและผู้หญิง

3.7) ห้องส้วมสำหรับเด็กต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กโดยเฉลี่ย 1 ที่
ต่อเด็ก 10-12 คน โถส้วมต้องมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็กมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นลงได้ง่าย
ห้องมีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวกพื้นไม้ลื่นหากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจ
และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอกหากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่
ตั้งอยู่ในที่ลับตาคนกรณีไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้อง
ส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็กแยกเป็นสัดส่วนสำหรับเด็กผู้ชายและ
เด็กผู้หญิง

3.8) ห้องอเนกประสงค์สำหรับใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กการรับประทานอาหารหรือ
การนอนคำนึงถึงความสะดวกและการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมหากเป็น
อาคารชั้นเดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้
หลังคาโดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.00
เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

3.9) การกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ จัดเก็บในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิดและนำออกไปทิ้งภายนอกอาคารทุกวัน

2.3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

1) ภายในอาคาร

1.1) แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้อต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตาไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

1.2) เสียง ต้องอยู่ในระดับไม่ดังเกินไปอาคารควรตั้งอยู่ในบริเวณที่ระดับเสียงเหมาะสม

1.3) การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกโดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตูและช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้องกรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษต้องมีเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสมบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเขตห้ามสูบบุหรี่ตามกฎหมาย

2) ภายนอกอาคาร

2.1) รั้วควมรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็กและควรมีทางเข้า-ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2) สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวนมีการจัดระบบสุขาภิบาลการระบายน้ำการระบายอากาศและการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้แหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรคโดยเฉพาะต้องกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.3) พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอกับเด็กในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะหรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทนโดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณลานวัดหรือในสวนสาธารณะในกรณีที่น่าเด็กออกไปเล่นนอกศูนย์จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและการดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีให้มีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

2.4) ระเบียงต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตรหากมีที่นั่งตามระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร กรณีที่อาคารสูง 2 ชั้นขึ้นไป ควรมีลูกกรงกันเพื่อความปลอดภัยของเด็ก นอกจากนั้นควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรงและสภาพการใช้งานให้ปลอดภัยสำหรับเด็กอยู่เสมอ

2.3.3 ด้านความปลอดภัย

1) มีมาตรการป้องกันความปลอดภัย

1.1) ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟ
ภายในบริเวณอาคาร

1.2) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่องต่อพื้นที่ 1.50 ตารางเมตร และ
ถังดับเพลิงติดตั้งสูงจากพื้นถึงหัวถัง ไม่เกิน 1.50 เซนติเมตร

1.3) ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่
กำหนดจะต้องมีฝาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

1.4) หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำด้วยวัสดุแตกหักง่าย
หรือแหลมคมหากเป็นไม้ต้องไม่มีเหลี่ยมไม้หรือเหลี่ยมคม

1.5) จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับปฐมพยาบาลวางไว้
อยู่ในที่สูงสะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

1.6) จัดให้มีวัสดุกันลื่นในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม ที่มีลักษณะลื่นและเก็บ
สารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก วัสดุกันลื่นที่ใช้ในห้องน้ำ-
ห้องส้วม ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

1.7) ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัว
อาคารรวมทั้งไม่ปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

1.8) มีระบบการล็อคประตูในการเข้า-ออก นอกบริเวณอาคาร สำหรับ
เจ้าหน้าที่เปิด-ปิดได้ ควรมียุติงสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัวและที่ประกอบ
อาหารควรมีประตูเปิด-ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

1.9) ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค เช่น มุงลวด และมีมาตรการ
ป้องกันด้านสุขอนามัย

1.10) มีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง
มีความสูงขนาดที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก สำหรับสิ่งของเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ ที่อาจอันตรายต่อเด็ก
นั้นควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

2) มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.1) มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอัคคีภัยไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

2.2) บุคลากรได้รับการอบรมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นการป้องกัน
อุบัติเหตุและความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

2.3) มีโทรศัพท์และหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่างๆ มีสมุด
บันทึกข้อมูลสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก มีมาตรการการรับ-ส่งเด็ก อย่างเป็นระบบ มีแผน
และแนวทางปฏิบัติกรณีมีเหตุฉุกเฉินที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือโดยด่วน

สรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยต้อง
กำหนดมาตรการเพื่อดูแลรักษาความสะอาดและปลอดภัย การกำหนดกฎเกณฑ์ การใช้อาคาร
สถานที่การจัดและปรับปรุงภูมิทัศน์ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร
จัดทำแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม

การวางมาตรการรักษาความปลอดภัย อาคารสถานที่ จัดทำแผนส่งเสริมสุขภาพอนามัยและ
ปลอดภัย กำหนดมาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.4 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ดังนี้

2.4.1 ด้านหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอายุ 2 ปี และระดับอายุ 3 - 5 ปี
มีขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์)

2) โครงสร้างหลักสูตร (ใช้หลักสูตรปฐมวัย 2546) เป็นแนวทางประกอบด้วย

2.1) สารการเรียนรู้รายปี

2.2) ระยะเวลาเรียน

3) การจัดประสบการณ์

4) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

6) การประเมินพัฒนาการเด็ก

7) การบริหารจัดการหลักสูตร และ อื่น ๆ

2.4.2 ด้านการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมประจำวัน

1) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม
ให้เหมาะสมกับวัย ของเด็กและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็กกิจกรรมที่
ต้องใช้ความคิดทั้งกลุ่มควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกิน 20 นาทีกิจกรรมที่ได้ก็มีอิสระเลือกเล่นเสรี
ควรใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

1.1) วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที

1.2) วัย 3 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 8 นาที

1.3) วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

1.4) วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

2) ขอบข่ายการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี ควรปฏิบัติ ดังนี้

2.1) การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี

ในเรื่องการรับประทานอาหารการนอน การทำ ความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย ตลอดจน
ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัยและการแสดงมรรยาทที่สวยงาม นุ่มนวลแบบ
ไทย

2.2) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้ผู้เรียน
ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการมองเห็น การได้ยินเสียง การลิ้มรส การได้กลิ่น และการสัมผัสจับต้อง
สิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในด้านขนาดรูปร่าง ความยาว สี น้ำหนัก และผิวสัมผัส เช่น การเล่นของ
เล่นที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน เป็นต้น

2.3) การฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ - ตา เป็นกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ นิ้วมือให้พร้อมที่จะหยิบจับ ฝึกการทำงานอย่างสัมพันธ์กันระหว่างมือและตา เช่น ร้อยลูกปัด เล่นพลาสติกสร้างสรรค์เล่นหยอดบล็อกรูปทรงลงกล่อง ดอกหมุด โยนรับลูก บอล ตักน้ำหรือทรายใส่ภาชนะ เป็นต้น

2.4) การเคลื่อนไหวและการทรงตัว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อแขนกับขา มือกับนิ้วมือและส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายทุกส่วน โดยการจัดให้เด็กเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก ตามความสามารถของวัย เช่น คว่ำ คลาน ยืน เดินเล่น นิ้วมือ เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามเสียงดนตรี วิ่งไล่จับ ปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม เล่นชิงช้า ม้าโยก ลากจูงของเล่นมีล้อ ชี้อัจฉริยะสามล้อ เป็นต้น

2.5) การส่งเสริมด้านอารมณ์จิตใจ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเลี้ยงดูในการตอบสนองความต้องการของเด็กด้านจิตใจโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น อุ้ม โอบกอด ตอบสนองต่อความรู้สึกที่เด็กแสดงออก เป็นต้น

2.6) การส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น แบ่งปัน รู้จักรอคอย เป็นต้น

2.7) การส่งเสริมทักษะทางภาษาเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้เปล่งเสียงเลียนเสียงพูดของผู้คน เสียงสัตว์ต่างๆ รู้จักชื่อเรียกของตนเองชื่อพ่อแม่หรือผู้คนที่ใกล้ชิดและชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวตลอดจนรู้จักสื่อความหมายด้วยคำพูดและท่าทางเช่นชี้ชวนและสอนให้รู้จักชื่อเรียก สิ่งต่าง ๆ จากของจริงเล่นนิทานหรือร้องเพลงง่าย ๆ ให้ฟัง เป็นต้น

2.8) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดตามจินตนาการของตนเอง เช่น ชีตเขียนวาดรูป เล่นบทบาทสมมติ ทำกิจกรรมศิลปะ เล่นของเล่นสร้างสรรค์ เป็นต้น

2.4.3 ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กเล็กนั้นไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้น การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านบรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.4 ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอนสื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง

2.4.5 ด้านการวัดผลและประเมินผล จะต้องทำให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามารถให้ประเมินผลอย่างถูกต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดปรับปรุงการสร้างเครื่องวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

และคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันการประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 2-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กโดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร

2.4.6 ด้านการนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลายหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอและเป็นระบบ

2.4.7 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือสังคมคาดหวัง ซึ่งดำเนินการโดยครูผู้ดูแลเด็กหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียนโดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.4.8 ด้านโภชนาการ การดำเนินการด้านโภชนาการใช้แนวทางการดำเนินงานโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วนคือ การจัดอาหารสำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัยที่เหมาะสมและเพียงพอส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นพื้นฐานของการมีสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งน้ำดื่มสะอาด และสารอาหารที่จำเป็น

2.4.9 ด้านกิจกรรมด้านพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียนเช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันสำคัญทางศาสนา ส่วนโครงการต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้โดยใช้มาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553 : 34-46)

สรุปได้ว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ต้องพัฒนาคุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ 12 ประการ คุณลักษณะตามวัย (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) รวมทั้งการจัดประสบการณ์ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก

2.5 ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนทุกภาคส่วน

แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

2.5.2 จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น ระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรม นันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

2.5.3 มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่างๆ เช่น จัดทำ เอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก

2.5.4 มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่างๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

2.5.5 จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานดังนี้

- 1) การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล
- 3) การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การภาครัฐอื่น
- 4) การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

2.5.6 จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการ สนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามา มีบทบาท และมีส่วนร่วม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5.7 จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548 : 1-28)

สรุปได้ว่า การดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน ควรมีการประชุมชี้แจงให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและ สนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาชนในท้องถิ่น

2.6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านเป็นแหล่งเรียนรู้ ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค โดยมี วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

2.6.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็ก ปฐมวัย
- 2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพ ในการพัฒนาเด็ก
- 3) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่าง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

2.6.2 แนวทางปฏิบัติงาน

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความ ร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) จัดทำแผนงานปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ

3) ส่งแผนงาน ปฏิทินงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

พิจารณาเห็นชอบ

4) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหรือเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนด

6) สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

2.6.3 การส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานผู้จัดการศึกษาปฐมวัยมีบทบาท หน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามศักยภาพ ทั้งด้านวิชาการ ขบประมาณ และการ พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2) ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่าย

3) ประเมินผลการพัฒนา

4) สนับสนุนให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมี ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางในการศึกษา โดยกำหนดให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ด้านบุคลากร
3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและปลอดภัย
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร
5. ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากทุกภาคส่วน
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษา

3.1 การบริหารการศึกษา

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้คนสามารถพัฒนาตนเองและเรียนรู้การอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การศึกษามีการพัฒนาไปไม่หยุดยั้ง การบริหารด้านการศึกษาจึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จึงมีอาจารย์และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาซึ่งในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายของการบริหารการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (ม.ม.ป. : 9-15) กล่าวว่า คำว่า การบริหาร (Administration) โดยทั่วไปใช้ในความหมายกว้างๆ ที่รวมทั้งการบริหารภาครัฐและเอกชน มีคนไม่น้อยที่เข้าใจว่า “การบริหาร” หมายถึงการบริหารราชการ แต่ที่จริงมีคำเฉพาะที่หมายถึงการบริหารราชการและเป็นคำที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์กำหนดขึ้นคือ รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) อนึ่งมีคำอีกคำหนึ่งคือการจัดการ (Management) ซึ่งมักหมายถึงการจัดการในทางธุรกิจมากกว่าอย่างไรก็ดีการพยายามแยกแยะความแตกต่างของคำว่า การบริหาร และการจัดการแม้จะมีความชัดเจนอยู่บ้างก็ยังนิยมใช้คำทั้งสองนี้แทนที่กันและกันได้ การบริหารมีความหมายได้ทั้งในลักษณะที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิชาการบริหารและลักษณะที่เป็นกิจกรรมการบริหารงาน ในความหมายแรกการบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบ ให้เป็นระบบของการศึกษา เรียกว่ารัฐประศาสนศาสตร์โดยลักษณะนี้ย่อมเห็นได้ว่าการบริหารมีลักษณะเป็นศาสตร์ (Science) แต่ถ้าพิจารณาความหมายในแง่หลังว่าการบริหารเป็นลักษณะของการปฏิบัติ เรียกว่าการบริหารรัฐกิจซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ประกอบกันแล้ว การบริหารก็ย่อมมีลักษณะเป็นศิลปะ

ดังนั้น จากความหมายข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การบริหารภาครัฐด้านการศึกษาและการบริหารในเชิงของการปฏิบัติที่ต้องนำความรู้ประสบการณ์มาประกอบในการจัดการการศึกษาในสถานศึกษา

สมาน อัครภูมิ (2551 : 52) กล่าวไว้ว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดการของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งออกแบบไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการสอนและการเรียนทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่มีใช้ดำเนินการเองตั้งนั้นบุคลากรทุกคนที่อยู่ในระบบของโรงเรียนต้องร่วมมือกันเพื่อการบรรลุจุดประสงค์กิจกรรมการบริหารต่าง ๆ จำต้องออกแบบให้เอื้อต่อการเรียนการสอนด้วย

กล่าวโดยสรุป การบริหารการศึกษา หมายถึง การบริหารรัฐกิจด้านการจัดการศึกษา โดยการผสมผสานความพยายามของบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพไม่ยึดกฎเกณฑ์ตายตัว สามารถประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ ให้เกิดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.1.2 หลักการและแนวคิดการบริหารการศึกษา

บัญชา อิงสกุล (2546 : 14-15) กล่าวถึงหลักการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้ หลักการบริหารการศึกษามีหลักเกณฑ์การบริหารค่อนข้างพัฒนาไปทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งได้มุ่งเน้นเรื่องมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารการปฏิบัติงานอย่างเดี่ยวไม่สามารถจะประสบผลสำเร็จได้ถ้าขาดความร่วมมือของผู้ร่วมงานผู้บริหารที่ดีต้องสร้างความเข้าใจต่อกันระหว่างเพื่อนร่วมงานจะต้องใช้หลักการประสานสัมพันธ์เชิงบวกซึ่งมีหลักการสำหรับผู้บริหารดังนี้

1) การใช้หลักยึดตนเอง (Ego State) ผู้บริหารต้องสามารถมองบุคลิกภาพของตัวเองและเพื่อนร่วมงานให้ทะลุปรุโปร่ง

1.1) บุคลิกภาพของการเป็นพ่อแม่ (Parents) เป็นภาวะของการใช้อำนาจต่อผู้อื่นเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้ผ่านการพิสูจน์ผลของการกระทำอาจจะคาดการณ์ผิดไปได้และมีผลนำไปสู่การเกิดอคติต่อบุคคลนั้นในที่สุด

1.2) บุคลิกภาพความเป็นเด็ก (Child) เป็นภาวะของการคลายเครียดโดยธรรมชาติของภาวะความเป็นเด็กทางด้านควบคุมอารมณ์ภาวะเหล่านี้มีได้ขึ้นอยู่กับอายุ มีได้ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ Free Child อารมณ์อิสระสุดขีด ดีใจ เสียใจสุดขีด adapted อารมณ์ที่ถูกตีกรอบรู้ว่าอะไรควรไม่ควร Little Professor อารมณ์แก่แดดไม่เป็นไปตามธรรมชาติของวุฒิภาวะ

1.3) บุคลิกภาพความเป็นผู้ใหญ่ (Adult) เป็นภาวะที่ต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ที่ผ่านการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันโดยธรรมชาติความเป็นผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นเปิดใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

2) การใช้หลักของการสัมผัสกายสัมผัสใจ (Stroking) การสัมผัสกายสัมผัสใจเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ ทางบวกและทางลบเมื่อใดคนไม่ได้บวกก็จะไขว่คว้าทางลบทันที ผู้บริหารต้องมีสติและระลึกละเอียดอยู่เสมอว่าทุกคนต่างต้องการให้คนอื่นมองว่าเป็นบุคคลสำคัญเสมอ

เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ (2547 : 22) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

2.1) หลักการกระจายอำนาจจากกระทรวงไปยังสถานศึกษา

2.2) หลักการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารการตัดสินใจ และร่วมกันจัดการศึกษา

2.3) หลักการคืออำนาจการศึกษาให้ประชาชนเพื่อให้ท้องถิ่นและชุมชนประชาชนได้ดำเนินการจัดการศึกษาของเขาเอง

2.4) หลักการบริหารตนเองเพื่อเปิดโอกาสให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ที่จะบริหารจัดการด้วยวิธีการที่หลากหลายภายใต้นโยบายที่ได้รับจากส่วนกลางซึ่งเชื่อมั่นว่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

2.5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลโดยส่วนกลางมีองค์กระอึ่สรรทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามนโยบายที่กำหนด

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 9-10) กล่าวถึง หลักการบริหารการศึกษาตามแนวการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

1. เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยมีองค์กรบุคคลส่วนกลาง ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอุดมศึกษา คณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรมส่วนท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา
2. เป็นการบริหารที่เน้นการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนที่ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกองค์กรมีส่วนร่วมมีหลักการ แนวทาง รูปแบบที่ชัดเจน เน้นการใช้เทคโนโลยี
3. เป็นการบริหารที่ใช้บุคลากรมืออาชีพมีลักษณะเฉพาะ มีวิสัยทัศน์เป็นผู้นำมาขยายสัมพันธ์ ต้องมีใบอนุญาตประกอบอาชีพมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
4. เป็นการบริหารที่ต้องมีการตรวจสอบและประเมิน ตามมาตรฐานภายในโดยหน่วยงานภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)
5. เป็นการบริหารที่เน้นเป็นพิเศษที่สถานศึกษา ใช้การกระจายอำนาจการบริหาร 4 ด้าน คือการบริหาร งบประมาณ บุคลากรและวิชาการ โดยเน้น SBM (การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-based Management)
6. เป็นการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจไปสู่ระดับท้องถิ่น คือเขตพื้นที่และสถานศึกษา
7. เป็นการบริหารที่อาศัยองค์กรวิชาชีพได้แก่ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา องค์กรกลางการบริหารงานบุคคล
8. เป็นการบริหารที่เน้นการตัดเพี้ยนกันในด้านปริมาณ ค่าใช้จ่ายรายหัว
9. เน้นคุณธรรม จริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น
10. เป็นการบริหารงานวิชาการประกันคุณภาพให้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม

3.2 การจัดการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการศึกษาของเด็กตั้งแต่ 3 - 6 ขวบ เป็นวัยของการวางพื้นฐานทางการศึกษาให้แก่เด็กในระยะเริ่มต้นซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะถ้าหากสามารถวางพื้นฐานให้ดำเนินงานโดยมีเจตคติที่ถูกต้องมีนิสัยที่ดีให้แก่เด็กตามธรรมชาติ ตามความสามารถ และเหมาะสมกับวัยของเด็กจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ทุกด้าน

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีประวัติความเป็นมายาวนานโดยใช้หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัยจากนักทฤษฎีหลายคน พอสรุปได้ดังนี้

จาง จากุสโซ (Jean - Jacques Rousseau, อ้างถึงใน นิภา เติบโต, 2552 : 29) มีความเห็นว่าการให้การศึกษาแก่เด็กต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติของเด็ก และความสนใจเด็กเกิดมาจากสาเหตุแห่งความดีและบริสุทธิ์เด็กสามารถเจริญเติบโตได้โดยไม่ต้องดัดหรือบังคับเด็กสามารถเรียนรู้ได้โดยธรรมชาติ

อีริก เอช. อีริคสัน (Erik H. Erikson, 1902 - 1904; อ้างถึงใน นิภา เติบโต, 2552 : 29) ได้ตั้งทฤษฎีจิตสังคมซึ่งจำแนกความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละวัย โดยเริ่มจากความต้องการความมั่นใจในทารกความเป็นตัวเองของเด็กวัยหัดเดิน ความคิดริเริ่มของเด็กก่อนวัยเรียน ความอุตสาหกรรมของเด็กวัยเรียน ซึ่งจุดเด่นที่สำคัญ คือ พัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

แนวคิดในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ว่าการพัฒนาการตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าพัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต จะมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญาควบคู่กันไปด้วย จึงมีความแตกต่างของแต่ละบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์ ดังนี้ (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 3 - 5)

1. การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้จะเป็นไปด้วยดี
 2. การเล่นของเด็กการเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็กเด็กจะเกิดการเรียนรู้และมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์จิตใจ และสังคม จากการเล่นนั้นการเล่นจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก
 3. วัฒนธรรมและสังคมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันออกไปฉะนั้นครูระดับปฐมวัยจึงจำเป็นต้องเข้าใจ และยอมรับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ดังนั้นครูผู้สอนควรเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือต่างจากคนอื่นได้อย่างราบรื่น
- กล่าวโดยสรุป นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาในเด็กวัยนี้ โดยมี การจัดการเรียนการสอนที่ใช้เล่นเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ความรักความอบอุ่นช่วยในการพัฒนาเด็กให้เกิดความพร้อมครบทั้ง 4 ด้านได้เร็วขึ้น

3.3 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

นักการศึกษา และนักจิตวิทยาทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของ การจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังนี้

ฮิมส์ (Haim, 1969 : 69 ; อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2546 : 7) ได้กล่าวว่า “การจัดการศึกษาปฐมวัย” หมายถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึงการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบ หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในที่นี่รวมถึงการจัดการศึกษาทั้งแบบเป็นทางการ (Formal Group Settings) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group Settings) ด้วย เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าว ถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การบริการ การดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี โดยจัดเป็นระบบเรียกว่า Educate ทำให้การศึกษาเด็ก จากเดิมขยายขอบเขตครอบคลุมการดูแลเด็กทารกการดูแลเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล วัสดุติลิน วัสดุติล และคณะ (Woodillin Woodill. et. al, 1992 ; อ้างถึงใน นิภา เต็บโต, 2552 : 30)

สำหรับประเทศไทย การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษ ที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพ และการพัฒนาทางสมอง (เยาวพา เดชชคุปต์, 2548 : 2)

สรุป การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี เป็นการจัดการศึกษาบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3.4 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อประเทศชาติมากดังปรากฏให้เห็นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตราที่ 18 ที่ระบุให้มีการจัดการศึกษาปฐมวัย และสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 12)

นอกจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ได้จัดตั้ง “สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย” ในปี พ.ศ. 2542 ขึ้นพร้อมทั้งประกาศว่า “การศึกษาปฐมวัย คือ การสร้างคน สร้างชาติ”

นักการศึกษา ฮิมส์ (Haim, 1969 : 71 ; อ้างถึงใน นก เนตรธรรมบวร, 2546 : 9-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยว่าการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะในช่วง 5 ปีแรก

ของชีวิตเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้และเด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กตั้งแต่แรกเกิดโดยการให้ความรัก โอบกอด สัมผัส พูดยุ้ย และเล่นกับเด็กเพื่อให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 3-7) กล่าวถึงแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กพัฒนาการมนุษย์เป็น การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่แรกเกิดต่อเนื่องไปตลอดชีวิตครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขึ้นไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเจริญเติบโตแตกต่างกันไปตามวัย โดยพัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเด็กอย่างต่อเนื่องซึ่งแต่ละพัฒนาการมีทฤษฎีอธิบายไว้และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่นทฤษฎีพัฒนาการทางด้านร่างกาย การเจริญเติบโตของเด็กเป็นลำดับขั้นทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อธิบายว่าเด็กเกิดความพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมหรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเหมือนแนวทางการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็กเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาตามเป้าหมายที่ต้องการอย่างชัดเจน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้การเรียนรู้ของเด็กสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กปฏิบัติสัมพันธ์กับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยเด็กจะเป็นผู้กระทำด้วยตัวเอง การเรียนรู้จะจะเป็นไปได้ดีถ้าเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เพราะการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการที่สูงขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็กการเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อ การเจริญเติบโตช่วยพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญาจากการเล่น เด็กมีโอกาสเคลื่อนไหว ผ่อนคลายและแสดงออกเรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่นการเล่นจึงเป็นทางที่จะสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมที่เด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไปดังนั้นผู้สอนจะต้องเข้าใจวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้เด็กเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้อยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือแตกต่างอย่างราบรื่นและมีความสุข

จากแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความสัมพันธ์และพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้านแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ยึดให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้และบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการเด็กโดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายคือหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพเด็กให้มีความพร้อม ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องในการจัด

การศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในสังกัดจึงควรตระหนักเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน บรรลุตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

1. ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.1 การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องริเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาโดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย (0-5 ปี) ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง

1.2 ปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองคือ ในช่วง 5 ปี แรกของชีวิต

1.3 การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาวจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฏิสนธิโดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็กและให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูทุกขั้นตอน

1.4 แนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีการพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลนับแต่ปฏิสนธิจวบจนเจริญวัยจำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคธุรกิจที่ต้องร่วมส่งเสริมครอบครัวให้พ่อแม่มีความรักและความรู้สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้อย่างถูกวิธี

1.5 ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดู รวมทั้งแพทย์พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เจริญเติบโตพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์บุคคลเหล่านี้ต้องมีความรู้เชิงหลักวิชาและทักษะที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็กซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

1.6 การพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าการศึกษาได้แสดงว่าการลงทุนเพื่อการพัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่ต้นเป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นเพราะความไม่มีคุณภาพของประชาชนในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 18)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่าการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพที่ยั่งยืน อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ได้นั้นจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองคือ ในช่วงอายุ 5 ปีแรกในชีวิต

2. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุก

ประเภท

2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

และมีความสุข

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็กหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบนั้นเป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ครอบคลุมเด็ก ทุกประเภททั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ การจัด การศึกษาจัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็กโดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่เด็กทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนา อย่างเป็นองค์รวมโดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กและผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็กโดยมีผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ต่างๆในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา

แนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมการพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กซึ่งควรอยู่ในสภาพแวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่นผ่อนคลาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อนมีสื่อที่มาจากธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องรู้จักพัฒนานตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กควรวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะหลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัย

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ผลที่ได้จากการสังเกต สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และ มีความก้าวหน้าเพียงใดซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนและยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

6. ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมา ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครองเด็กต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

จากคำอธิบายข้างต้นพอสรุปได้คือเด็กทุกคนมีโอกาที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและได้รับการศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ

4. แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวความคิดที่เกี่ยวกับความคิดเห็นเป็นแนวความคิดที่กล่าวถึงการแสดงออกทางด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยขึ้นกับปัจจัยหลาย ๆ ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์นั้นๆ ในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของความคิดเห็นก่อนโดยมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นหลายท่าน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ชัยพงษ์ โชติวรรณ (2541 : 12) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลหรือสถานการณ์ เป็นต้นความคิดเห็นอาจจะเป็นไปในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งนั้นได้

เรื่องชัย สานนท์ (2541 : 11) ให้ความหมายของ “ความคิดเห็น” เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งอาจจะเป็นบุคคล กลุ่มคน หรือสถานการณ์ เป็นต้นความคิดเห็นอาจจะเป็นไปในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งนั้น

ประธาน กำจรเมฆกุล (2542 : 5) กล่าวว่าความคิดเห็น คือ ทศนคติที่อยู่ภายในจิตสำนึกของตนเมื่อเกิดความรู้สึกชอบไม่ชอบต่อสิ่งใดแล้วก็จะกระทำพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความรู้สึกภายในของตน

ไพรัช สุขสงญาติ (2542 : 7) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดนั้นความคิดบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายข้อเท็จจริงซึ่งเกิดขึ้นกับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคลเช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ และมีอารมณืเป็นส่วนประกอบที่สำคัญการแสดงความคิดเห็นนี้อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้

สมพร ทองทั่ว (2543 : 5) สรุปไว้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยการพูด การเขียนโดยมีพื้นฐานความรู้เดิม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกทางด้านความเชื่อ และความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลโดยทางการพูดหรือการเขียน หรือการแสดงออกทางความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งโดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อมเพื่อสะท้อนถึงความในใจของผู้ นั้น ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้อื่นก็ได้โดยความคิดเห็นนั้นอาจแสดงออกมาทั้งทางบวกและทางลบ

องค์ประกอบของความคิดเห็น

สุนิดา พูนสวัสดิ์ (2543 : 22-25) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของความคิดเห็นแบ่งได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบทางด้านความคิดความเข้าใจ (Cognitive Component) การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าเป็นส่วนประกอบทางด้านความรู้สึกจะช่วยให้การประเมินค่าและสรุปผลต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ความคิดเห็นจะแสดงออกมาในลักษณะของความเชื่อว่าอะไรถูกอะไรผิด

2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ที่สืบเนื่องมาจากที่บุคคลได้รับประเมินความรู้สึกต่อสิ่งเร้านั้นทำให้ทราบทิศทางของอารมณ์หรือความรู้สึกว่าเป็นไปในทางบวกหรือทางลบได้ความคิดเห็นจะแสดงออกมาในลักษณะของความชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ

3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมหรือด้านปฏิบัติ (Behavioral Component) เป็นส่วนประกอบที่แสดงแนวโน้มของบุคคลที่จะเป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกความคิดเห็นจึงแสดงออกมาในลักษณะของการยอมรับ หรือปฏิเสธ

องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องสัมพันธ์กันก็ได้ เช่น บางคนจะมีความรู้สึกน้อยมากเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่กลับมีความรุนแรงมากกับเรื่องนั้น ๆ และพยายามกระทำการปกป้องหรือต่อต้านสิ่งนั้นๆเป็นอย่างดีแต่ไม่มีความรู้สึกรุนแรงต่อเรื่องนั้น ๆ เช่นรู้ว่าการสูบบุหรี่เป็นโทษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพแต่ก็ยังปฏิบัติอยู่ คือสูบบุหรี่อยู่ทุกวัน เป็นต้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่กำเนิดเองสิ่งแวดล้อมต่างๆ จึงมีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ซึ่งได้แก่ ศาสนา ความเชื่อในสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม สื่อมวลชนต่าง ๆ ดังนั้นปัจจัยที่กำหนดความคิดเห็นของบุคคลจึงได้แก่

1. การเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การอบรมสั่งสอนอันจะเป็นการสะสมและรวบรวมประสบการณ์เอาไว้เป็นจำนวนมาก เช่นเด็กที่เกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธก็จะมี ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาเพราะได้รับอิทธิพลจากการอบรมสั่งสอนประสบการณ์ต่างๆ ไว้
2. ประสบการณ์ส่วนตัวของบุคคลโดยตรง เช่นบุคคลที่เคยรับประทาน อาหารทะเลแล้วแพ้ก็จะย่อมมีความคิดเห็นที่ไม่ดีต่ออาหารทะเล
3. เหตุการณ์ประทับใจในการเรียนรู้และประสบการณ์ส่วนตัวนั้นจะเป็น การสะสมประสบการณ์หลายๆครั้งและเกิดความคิดเห็น แต่ความคิดเห็นก็สามารถเกิดขึ้นได้ หากได้รับเหตุการณ์เพียงครั้งเดียวและรู้สึกประทับใจซึ่งอาจจะประทับใจในทางบวกและลบได้
4. การรับเอาแบบของความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยจะยอมรับเอา ความคิดเห็นของผู้ที่เห็นว่ามาปฏิบัติต่อเช่น รุ่นน้องรับความคิดเห็นบางเรื่องจากรุ่นพี่
5. เกิดจากลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละคน เช่นการมองคนในแง่ร้ายก็จะมี แนวโน้มในทางที่มีความคิดเห็นที่ไม่ดีต่อสิ่งต่างๆอยู่เสมอ
6. เกิดจากอิทธิพลจากสื่อมวลชนสื่อมวลชนเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดทั้ง ความเข้าใจและอารมณ์ชักจูงไปสู่การปฏิบัติได้

ประโยชน์ของความคิดเห็น

ประโยชน์ความคิดเห็นมีดังต่อไปนี้ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยการจัดรูปหรือการจัดระบบสิ่งของต่างๆที่อยู่รอบตัว

1. ช่วยให้มีมีความเคารพตนเองโดยจะช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิด ความจริงบางอย่างซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัว
2. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อนซึ่งมีปฏิกิริยาตอบโต้ หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้นส่วนมากจะนำความพึงพอใจมาให้
3. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกในด้านค่านิยมความรู้สึกของตนเองอันจะนำ ความพอใจมาสู่บุคคลนั้น

การวัดความคิดเห็น (Opinion Measurement)

เนื่องจากความคิดเห็นจะส่งผลถึงทัศนคติและการแสดงออกถึงพฤติกรรมของเจ้าของ ความคิดการวัดระดับความคิดเห็นจะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางหรือนโยบายต่างๆให้ เหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดเห็นส่วนร่วมได้

สมพร ทองทั่ว (2543 : 9) กล่าวว่า การวัดความคิดเห็น ทัศนคติ แรงจูงใจ และ ค่านิยมได้มีการสร้างแบบสอบถามสำหรับวัดสิ่งต่างๆ ดังกล่าวแต่ก็ยังไม่สามารถที่จะแยกจากกัน ได้อย่างเด็ดขาดเพราะมีบางส่วนที่ซ้ำซ้อนกันอยู่การวัดความคิดเห็นส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีการ แบ่งแยกออกจากทัศนคติอย่างชัดเจนและมีเฉพาะเจาะจงเช่น การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นต้นซึ่งผลที่ได้ออกมาจากการสอบถามความคิดเห็นเหล่านี้จะเป็นตัวชี้ความพอใจ ไม่พอใจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนสิทธิการเช่าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินในครั้งนี้นำหนดที่จะวัดความคิดเห็นตามแนวทางเดียวกับการวัดทัศนคติ ซึ่งได้มีการวัดขึ้นมากมายหลายวิธี ดังนี้

โดยการประมาณความรู้สึกของตนเอง (Self - Report Measures) วิธีการวัดทัศนคติทางสังคมโดยการประมาณความรู้สึกของตนเองนี้มีนักจิตวิทยาสังคมได้พยายามสร้างเครื่องมือขึ้นมาวัดเป็นมาตราส่วนประมาณความรู้สึกซึ่งมีอยู่หลายสเกลที่เป็นที่ยอมรับกันมาได้แล้ว

1. สเกลของเทอร์สโตน (The Thurstone Scale) สเกลนี้สร้างโดย หลุยส์เทอร์สโตน (Louis Thurstone) ในปี ค.ศ. 1928 มีทั้งหมด 11 ระดับความรู้สึก ดังนี้

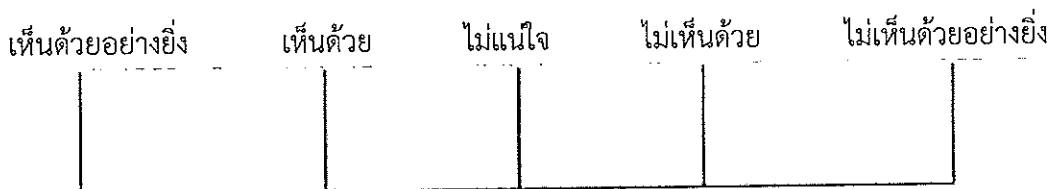

แผนภาพที่ 2 สเกลของเทอร์สโตน

ที่มา : สมพร ทองทั่ว (2543 : 10)

จากรูปอธิบายได้ว่าระดับความรู้สึกแบ่งเป็น 11 ระดับ โดยระดับต้น คือ ระดับที่ 1 - 5 เป็นทัศนคติทางบวก เช่น ความรู้สึกเห็นด้วยพอใจ ชอบ โดยมีระดับต่ำสุดคือ 1 ไปเรื่อยๆ จนถึงระดับสูงสุด คือ 5 สำหรับ 6 จะเป็นความรู้สึกกลางๆ ก้ำกึ่งระหว่างทัศนคติทางบวกกับทัศนคติทางลบ และระดับท้ายคือระดับที่ 7 - 11 เป็นทัศนคติทางลบ เช่น ความรู้สึกไม่เห็นด้วยไม่พอใจ ไม่ชอบ โดยมีระดับต่ำสุด คือ 7 ไปเรื่อยๆ จนถึงระดับสูงสุดคือ 11

2. สเกลของลิคเคิร์ต (The Likert Scale) สเกลนี้สร้างโดย เร็นซิส ลิคเคิร์ต (Rensis Likert) ในปี ค.ศ. 1930 มีทั้งหมด 5 ระดับ

แผนภาพที่ 3 สเกลของลิคเคิร์ต

ที่มา สมพร ทองทั่ว (2543 : 10)

ข้อความที่เป็นในทางบวก (Positive) ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน

เห็นด้วย 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน

ข้อความที่เป็นในทางลบ (Negative) ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน

เห็นด้วย 2 คะแนน

ไม่แน่ใจ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน

เนื่องจากการวัดทัศนคติเป็นการวัดภาวะโน้มเอียงในการแสดงออกไม่ใช่เป็นการกระทำแต่เป็นความรู้สึกลักษณะเป็นอัตนัย (Subjective) บุคคลอาจไม่ให้ข้อเท็จจริงด้วยความจริงใจเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัวและการแสดงออกต่อสิ่งนั้นไม่ว่าจะเป็นรูปวาจา หรือการเขียนก็ตามบุคคลมักจะไตร่ตรองถึงความเหมาะสมตามสภาพการณ์ทางสังคม คือตามปกติวิสัย ตามค่านิยมตามการยอมรับและการไม่ยอมรับ และการเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบของคนส่วนใหญ่ในสังคมดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดค้นพบวิธีการที่จะวัดทัศนคติหรือท่าทีความรู้สึกละเอียดของบุคคลโดยตรงอันจะเป็นตรรกะที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้อย่างชัดเจนนอกจากเพียงการบันทึกจากคำพูดการวัดทัศนคติจึงเป็นเพียงการบันทึกคำพูดและพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างคำพูดของบุคคลนั้นกับสิ่งของหรือค่านิยมของเขาที่ผู้ทำการวัดสามารถมองเห็นและเป็นเพียงการคาดประมาณ (Estimate) ทัศนคติของบุคคลเท่านั้นตามที่ปฏิบัติกันความรู้สึกละเอียดของบุคคลโดยตรงตามที่ปฏิบัติกันอยู่ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติอาจเก็บรวบรวมได้โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การสังเกตจากพฤติกรรมของบุคคลวิธีการนี้กระทำได้ยากถึงกระทำให้ได้ผลลัพธ์ก็ยังไม่อาจให้ความมั่นใจได้ว่าจะแม่นยำตรงจริงดังได้กล่าวแล้วว่าการแสดงออกของบุคคลเป็นอาภักปฏิกิริยาอาจไม่สะท้อน หรือสื่อให้เราทราบถึงทัศนคติที่แท้จริงของเขาได้
2. วิธีการรายงานด้วยคำพูด (Verbal Report) ซึ่งมักจะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และ หรือการสัมภาษณ์ (Interview) ที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัย (Objective)
3. วิธีแปลความ เป็นวิธีหาทัศนคติของบุคคลอัตนัยโดยผู้ถูกถามมักไม่ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของผู้กระทำการศึกษาไม่ต้องระแวงสงสัยหรือรู้สึกหวั่นเกรงที่จะตอบคำถามหรือแสดงความรู้สึกนึกถึงและไม่ถูกจำกัดในการตอบทั้งในเวลาและขอบเขตเนื้อหาเป็นวิธีที่สามารถวัดทัศนคติของบุคคลได้ชัดเจนละเอียดถูกต้องที่สุดแต่มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่าต้องใช้ผู้ศึกษาที่มีความสามารถมีความชำนาญทางจิตวิทยาอย่างลึกซึ้งและใช้เวลามากจึงเหมาะสำหรับใช้กับคนจำนวนน้อยดังนั้น การประเมินความคิดเห็นและทัศนคติ (Opinion and Attitude) เป็นปัญหา

สำคัญของจิตวิทยาสังคมความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มที่ต่างกันก็มีความสัมพันธ์กันด้วยซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาสังคมให้ความสนใจและทำการศึกษาวิจัยกันมากในปัจจุบัน

5. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 20) ได้กล่าวว่าแนวความคิดของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับระดับความสมัครใจแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มของประชาชนเอง

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมโดยการชักนำ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการชักนำจากภายนอกหรือจากชนชั้นนำ โดยอาศัยความเกรงใจที่ประชาชนอาจจะมีผลต่อบุคคลที่นับถือหรือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรืออาจจะใช้สิ่งล่อใจที่เป็นผลตอบแทนทางวัตถุ หรือจิตใจกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดการใช้อำนาจที่เหนือกว่าไปใช้บังคับหรือระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : 12) ได้กล่าวถึงการจัดศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมและบุคลิกภาพให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานรวมทั้งสามารถค้นพบความต้องการความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการสามารถในการประกอบอาชีพและทักษะทางสังคมโดยให้ผู้เรียนมีความรู้และมีความสำนึกในความเป็นไทยเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาจะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน เป็นอย่างดี

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 5) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

อภิญา เวชชัย (2544 : 32-33) ได้กล่าว ถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ในการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญๆ ดังนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา หรือเป็นแบบเพื่อน ผู้ปกครองและชุมชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคมากกว่าความร่วมมือที่เป็นพิธีการ หรือเป็นความร่วมมือที่ฝ่ายผู้ปกครอง ชุมชน เป็นฝ่ายให้และสถานศึกษาเป็นฝ่ายรับฝ่ายเดียว เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

2. แนวคิดการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเองยอมรับความแตกต่างของบุคคล เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติมากกว่าเป็น

แบบทางการ และควรเป็นความสัมพันธ์แบบสองทาง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการฝึกทักษะในการสื่อสาร การยอมรับความเห็นๆ การเรียนรู้ร่วมกันการสร้างสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. การสื่อสารข้อมูลข่าวสารสองทางทำให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลข่าวสารต้องเป็นข้อมูลจริง โปร่งใส มีการใช้การสื่อสารหลายๆรูปแบบ มีความจริงใจ ใช้ภาพที่ง่ายไม่เป็นทางการและมีการสื่อสารที่สม่ำเสมอ

เพ็ญศรี สมร่าง (2545 : 9) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลนั้นเป็นหัวใจของการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นับได้ว่าเป็นกระแสหนึ่งที่กำลังได้รับการยอมรับมากขึ้นเพราะเป็นทางออกสำหรับการจัดการศึกษาในอนาคต เพื่อให้ตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 แต่การมีส่วนร่วมยังดำเนินไปในลักษณะที่ไม่มากเท่าไรนัก และการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของการจัดการศึกษาประชาชนหรือชุมชนเป็นเพียงแต่เข้าไปสนับสนุนให้ความช่วยเหลือปฏิบัติตามความต้องการของโรงเรียนเท่านั้น

สุวิมล เปลื้องกระโทก (2546 : 44) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กร สมาชิกจะรู้สึกว่ามีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่มีส่วนร่วมปรึกษาหารือ และช่วยกันแก้ไข ปัญหาข้อขัดข้องเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ผู้บริหารจะต้องทำงานกับกลุ่มคนมากกว่าการทำงานกับบุคคลคนเดียว

จากการศึกษาพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนเป็นหัวใจของการพัฒนา กิจกรรมและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า ในการจัดการศึกษา การให้ชุมชนและท้องถิ่นและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการรู้เห็นและความร่วมมือของประชาชนและชุมชนทำให้ชุมชนมีความเข้าใจในการจัดการศึกษา และถือเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องสนใจและมีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้เป็นจำนวนมากและมีการใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation หรือ Community Involment) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ชิววิทย์ พิทักษ์พรพินลภ (2548 : 29) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยการทำงาน ดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับการที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม กับทั้งกระทำ การงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้ใจ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและ สนับสนุนการ

เปลี่ยนแปลงและการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา

เกรียงไกร กัลป์ตินันท์ (2546 : 16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุ เป้าหมาย เพื่อบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน โดยบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน

ไตรรัตน์ โคสะสุ (2546 : 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนที่มีความเห็นพ้องต้องกัน เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการวางแผน การตัดสินใจ การสนับสนุน การลงมือปฏิบัติตามแผนและ การประเมินผล โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2548 : 138-139) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การมีส่วนร่วม ในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ เช่น การร่วมกันค้นหา ปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนา ดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสอง ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้าง ที่ประชาชนในชนบทสามารถ แสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจใน การวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศให้มีอำนาจทางการเมืองการบริหารมีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากรโดยอยู่ในมาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

เสนห์ จามริก (2550 : 20) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชน คือ การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอก แล้วให้ประชาชนเข้าร่วมต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึง สาเหตุและที่มาของปัญหาร่วม ในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาร่วมใน การดำเนินงานตามแผนและร่วมในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จและหมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในการตัดสินใจ เพื่อ กำหนดเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นและเป็นการปฏิบัติตาม

แผนการ หรือโครงการต่างๆ ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 1975 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นคำที่ไม่อาจ กำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกัน ไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม หากจะ ให้เข้าใจชัดแล้ว การนิยาม ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะใน ระบบเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนว่าครอบคลุมประเด็น ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้ สมาชิกทุกคน ของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อ ให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้อง โดย สมัครงใจและเป็นประชาธิปไตยในกรณี ดังนี้ การเอื้อให้เกิดการพัฒนา การแบ่งสรร ผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย

การวางแผนดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อพิจารณาใน แง่นี้ การมีส่วนร่วม เป็นตัวเชื่อมโยง ระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากรเพื่อพัฒนา กับ ประโยชน์ที่ได้รับจาก การลงทุนลงแรงดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับชาติจะช่วยให้เกิดความเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุน ลงแรงกับประโยชน์ที่ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันไป ตามสภาพเศรษฐกิจของ ประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของ ประชากร การมี ส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกัน ให้เกิด กระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ทศพล กฤตพิสิฐ (2548 : 10) ได้ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมที่เน้นในรูป กลุ่มองค์กร หรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้อง ต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็น ถึงความ ต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็น ประโยชน์ ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับ ประชาชน ที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชน หรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ใน การจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างซึ่งมักจะคาบ เกี่ยวกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการ ของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีด ความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่า

ที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของ ประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญคือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มี จำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการและกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการ ของส่วนรวม ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้อง ต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการโดย มีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

5.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสภาพการณ์ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุน เสนอแนะให้การช่วยเหลือและคาดหวังในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน โคลเลนและอัปโฮฟ (Cohen and Uphoff, 1981 :56 ; อ้างถึงใน วุฒิสภา, 2548 : 23) กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)
4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

วรวรรณ ดัณฑเสนา (2546 : 6-7) ชี้ให้เห็นกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นขอบเขตของการมีส่วนร่วม 6 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนหรือของกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางดำเนินการให้บรรลุผลในการแก้ปัญหา
3. การมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน
4. การมีส่วนร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนด
5. การมีส่วนร่วมควบคุมติดตามและประเมินผล
6. การมีส่วนร่วมจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง สภาพการณ์ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้กำหนดแนวทางส่งเสริม สนับสนุน เสนอแนะ ดำเนินการ ให้การช่วยเหลือและคาดหวัง

ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ด้านการประสานงาน ด้านการประเมินผล ทั้งที่เป็นข้อกำหนด ระเบียบ และวิธีการทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งติดตามควบคุม ไปจนเสร็จสิ้นโครงการหรือการปฏิบัติงานนั้น ๆ

5.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

มีผู้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ กัน ดังนี้
พิลิก ฌามูลตรี (2546 : 18-19) ได้มองถึงระดับการมีส่วนร่วมจากน้อยไปมาก 7 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ถูกบังคับให้ร่วม ประชาชนถูกบังคับเข้าร่วมโครงการเพราะถูกบังคับ โดยไม่มีทางเลือกเลย

ระดับที่ 2 ถูกหลอกให้ร่วม ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบของ ค่าจ้างหรือความสะดวกสบาย

ระดับที่ 3 ถูกชักชวนให้ร่วม ส่วนมากเป็นโครงการที่ทางราชการคิดขึ้นเอง แต่พยายามชักชวนให้ประชาชนร่วมมือ

ระดับที่ 4 สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ กล่าวคือ ผู้วางโครงการสำรวจปัญหา ความต้องการ ด้วยการเรียกประชุม สัมภาษณ์ แล้วหาวิธีการแก้ไข

ระดับที่ 5 มีโอกาสเสนอความเห็น ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นในการวางแผน และดำเนินโครงการแต่ยังตัดสินใจจากส่วนกลาง

ระดับที่ 6 มีโอกาสเสนอโครงการ ประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไร จะแก้ไขได้อย่างไร

ระดับที่ 7 มีโอกาสตัดสินใจ ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจในทุกเรื่องตั้งแต่วางแผน การปฏิบัติและการประเมินโครงการ

วรวรรณ ตัณฑเสน (2546 : 6) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนมีการร่วมมือระหว่างกันด้วยข้อเท็จจริงและความเชื่อที่วางงานจะสำเร็จก็ด้วยความร่วมมือของสมาชิก เพื่อการนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมเดียวกัน ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร
2. มีส่วนร่วมในการคิด
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
4. มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ
5. มีส่วนร่วมในการประเมินผล
6. มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

คณะกรรมการวิชาการมีส่วนร่วมของประชาชน โคลนและอัปโฮฟ (Cohen and Uphoff, 1981 :56 ; อ้างถึงใน วุฒิสภา, 2548 : 23) ได้กล่าวถึงการกำหนดลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
 4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
- กล่าวโดยสรุป ลักษณะการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของประชาชนในรูปแบบ ลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นการร่วมในการกำหนดปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล การดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมของงาน

5.4 ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (การอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร, 2550 : 88-90) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึง ซึ่งมีหลัก 10 ประการคือ
 - 2.1 สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน
 - 2.2 ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะ
 - 2.3 ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน ไม่วางเฉย ทุกอย่างทำได้หากตั้งใจทำ
 - 2.4 ต้องหมั่นสร้างและปรุงแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อนร่วมงาน
 - 2.5 อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่ายอยู่กับชุมชนและเพื่อนร่วมงานได้ทุกเวลา
 - 2.6 หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม
 - 2.7 ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ
 - 2.8 พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่น จุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา
 - 2.9 หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากหน่วยงาน บริษัท ห้าง ร้านค้าโดยใช้โครงการที่มีประสิทธิภาพ

- 2.10 สร้างและพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
3. บทบาทของชุมชนในการที่ส่วนร่วมจัดการศึกษามีดังนี้
- 3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา
- 3.2 การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา
- 3.3 การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา
- 3.4 การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา
- 3.5 การตรวจสอบการจัดการศึกษา
4. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้
- 4.1 สำรวจความต้องการการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
- 4.2 การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา
- 4.3 การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์พันธกิจ
- 4.4 กิจกรรมการปฏิบัติคือแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
- 4.5 การประเมินผล คือการประเมินแนวทางปฏิบัติ
- 4.6 การสรุปผลการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน
- การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหากชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษารวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้และมีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อครูแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้านภูมิปัญญากับบุตรหลานย่อมเกิดผลดีทั้งต่อโรงเรียนที่ได้บุคลากรเพิ่มส่วนผู้ปกครองย่อมภาคภูมิใจที่ได้สอนบุตรหลานในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนที่จะมีความเคารพและนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

6. บริบทอำเภอเฝ้าไร่

6.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเฝ้าไร่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

6.1.1. ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอรัตนวาปี

6.1.2. ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอโซ่พิสัย (จังหวัดบึงกาฬ) และอำเภอบ้านม่วง

(จังหวัดสกลนคร)

6.1.3. ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านดุง (จังหวัดอุดรธานี)

6.1.4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอโพนพิสัย

6.2 ประวัติอำเภอเฝ้าไร่

ท้องที่อำเภอเฝ้าไร่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอโพธิ์สัวย ทางราชการได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกมาตั้งเป็น กิ่งอำเภอเฝ้าไร่ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2538 และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ยกฐานะขึ้นเป็น อำเภอเฝ้าไร่ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550

6.3 การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเฝ้าไร่แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 5 ตำบล 73 หมู่บ้าน ได้แก่

6.3.1 เฝ้าไร่ (Fao Rai)	17 หมู่บ้าน
6.3.2 นาดี (Na Di)	7 หมู่บ้าน
6.3.3 นองหลวง (Nong Luang)	20 หมู่บ้าน
6.3.4 วังหลวง (Wang Luang)	15 หมู่บ้าน
6.3.5 อุดมพร (Udom Phon)	14 หมู่บ้าน

6.4 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอเฝ้าไร่ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่

- 6.4.1 เทศบาลตำบลเฝ้าไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเฝ้าไร่ทั้งตำบล
- 6.4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนาดี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาดีทั้งตำบล
- 6.4.3 องค์การบริหารส่วนตำบลนองหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนองหลวงทั้งตำบล
- 6.4.4 องค์การบริหารส่วนตำบลวังหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังหลวงทั้งตำบล

ทั้งตำบล

ตำบล

- 6.4.5 องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอุดมพรทั้งตำบล

6.5 ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่ส่วนราชการต่าง ๆ ภายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นเอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลและสังกัดเทศบาลตำบล มีทั้งหมด 16 ศูนย์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถ่ายโอน/ตัวเอง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวนเด็ก (คน)
เทศบาลตำบล	เฝ้าไร่	กรมศาสนา	วัดป่าธรรมคุณ	72
		กรมศาสนา	บุปผาราม	64
		จัดตัวเอง	บ้านวังชมพู	91
องค์การบริหารส่วนตำบล	นาดี	กรมศาสนา	วัดมีชัยนาราม	75
องค์การบริหารส่วนตำบล	หนองหลวง	กรมศาสนา	โนนสมบุรณ์	51
		กรมศาสนา	แก้วดวงตา (วัดสมศรีสะอาด)	66
		กรมพัฒนาชุมชน	บ้านแบง	66
		กรมศาสนา	บ้านหนองบัวเงิน	56
องค์การบริหารส่วนตำบล	วังหลวง	กรมศาสนา	วังหลวง	35
		กรมศาสนา	บ้านโพนทอง	13
		กรมพัฒนาชุมชน	บ้านคำศิลา	33
		กรมศาสนา	บ้านหนองแวงคำภู	42
องค์การบริหารส่วนตำบล	อุดมพร	กรมศาสนา	โคกอุดม	60
		กรมศาสนา	บ้านโนนสะอาด	60
		กรมพัฒนาชุมชน	บ้านคำโคนสว่าง	35
		กรมศาสนา	เฉลิมพระเกียรติ บ้านใหม่พัฒนา	36

ที่มา : สำนักงานท้องถิ่นอำเภอเฝ้าไร่ ข้อมูล ณ วันที่ 20 มีนาคม 2555

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่างๆ ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและที่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง ถือเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 แต่ก็ยังมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้าน
โครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้าน
อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมี
ส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมถึง
การพัฒนาคุณภาพ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรับผิดชอบภารกิจในการจัดการ
การศึกษาให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถให้บริการ

ตอบสนองชุมชนด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ขวบ อย่างทั่วถึงและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพตามอำนาจหน้าที่และเจตนาารมณัของรัฐบาล

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ให้มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถให้บริหารตอบสนองชุมชนด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ขวบ อย่างทั่วถึงเพื่อมุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็ก ให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษต่อในระดับประถมศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ยุทธนา มิ่งเมือง (2549 : 5) ได้ศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้านคือ ด้านบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ส่วนด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็ก และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และหน่วยงานอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ได้แก่ ด้านส่งเสริมพัฒนาเด็ก ควรมีห้องโสตทัศนศึกษา เครื่องเล่นสนาม สอนพิเศษตอนเย็น และฝึกฝนให้นักเรียนเขียนอ่านคล่อง ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ควรจัดห้องเรียนเป็นสัดส่วน ควรมีห้องน้ำ ห้องส้วมให้เพียงพอ ควรติดมุ้งลวดทุกห้อง ควรขยายพื้นที่และขยายการสอนถึงขั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านบุคลากรควรเพิ่มจำนวนครู ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานงานกับทุกฝ่าย

ไกรสร สุธรรมมา (2550 : 75) ได้ศึกษาทัศนคติของบุคลากรต่อการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล จังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคลากร และด้านการบริหารวิชาการอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเรียงตามลำดับ

สมาพร พันธวิไล (2550 : 75) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนในโรงเรียนคาทอลิก สังฆมณฑลอุบลราชธานี พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก สังฆมณฑลอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนในโรงเรียนคาทอลิก สังฆมณฑลอุบลราชธานี ปรากฏว่า ครูที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุธี เมียน (2551 : 105) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และกรรมการโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมชุมชนในการจัดการศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมชุมชนในการจัดการศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามตำแหน่งพบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผกา มาศ จุฑรมย์ (2552 : 106-107) ได้ศึกษาความคาดหวังผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอท่าตะเกอง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา เนื่องจากว่าในอดีตที่ผ่านมา เรามักละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในเด็กวัยนี้เท่าที่ควร แต่ในระยะหลังๆ นักการศึกษา นักจิตวิทยา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญวงการต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มากขึ้น เพราะจากการค้นคว้าวิจัยพบว่า การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำให้ได้ดีที่สุดในช่วงนี้ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต

วารุณี ภาชนนท์ (2552 : 97) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่ใจ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคลากรและบริหารจัดการ ด้านวิชาการและกิจกรรมหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากรและบริหารจัดการ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้ดูแลเด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก มีการดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างทั่วถึง ด้านวิชาการและกิจกรรมหลักสูตร พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ผู้ดูแลเด็กมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพราะทางองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ให้ผู้ดูแลเด็กทำแผนการสอนและมีการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเหมาะสมและปลอดภัย เพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ผู้ปกครองได้ทราบข่าวสารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นประจำ

จิราวุฒิ สีมารักษ์ (2553 : 120) ได้ศึกษาการดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในจังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครอง

ท้องถิ่นในจังหวัดเลย และ 2) เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทัศนะของบุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน และหน่วยงานต้นสังกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 292 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างวิเคราะห้ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามมาตรฐานกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในจังหวัดเลยโดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย รองลงมาคือ ด้านบุคลากร และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน และ 2) การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ ที่เป็นกลุ่มผู้ส่งเสริมการจัดการศึกษา กับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน ที่เป็นกลุ่มผู้ส่งเสริมการจัดการศึกษา กับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ที่อยู่ในหน่วยงานเทศบาล กับองค์การบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่แตกต่างกัน

พิสูตร สุวรรณวงศ์ (2554 : 75) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามอาชีพ โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการบริหารงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กนกกาญจน์ จันทรวงศ์ (2555 : 96) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประมวลผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ในรูปคู่มือการทำงานด้านชุมชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การรายงานผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนางาน และการนิเทศ

กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานเป็นอันดับสุดท้าย

รัชนี ธาดา (2555 : 132) ได้ศึกษาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามสถานภาพด้านตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายค่าพบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จำแนกตามต้นสังกัดเดิมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายค่าพบว่าโดยภาพรวม ระหว่างกรรมการพัฒนาชุมชนกับกรรมการศาสนา และระหว่างกรรมการพัฒนาชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โคลโครบ (Claycomb, 1995 : 1591-A) ได้ศึกษาบทบาทในการตัดสินใจของนักศึกษาระดับท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของกฎหมายการปฏิรูปการศึกษาของอังกฤษและเวลส์ ในระหว่างปี 1986-1988 โดยมุ่งเน้นให้เปลี่ยนแปลงอำนาจในการตัดสินใจจากผู้ผลิตทางการศึกษาไปยังผู้บริหารทางการศึกษาซึ่งได้แก่ผู้ปกครอง สมาชิกชุมชน ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารของคณะกรรมการโรงเรียน การเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์และการสังเกตจากครูใหญ่ ผู้บริหารในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นผู้ปกครอง ประธานคณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหารจากโรงเรียน 5 โรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า แม้ว่าจะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจการตัดสินใจไปเป็นของผู้ปกครอง ชุมชน ครู และตัวแทนรัฐบาล

ส่วนท้องถิ่นก็ตาม นักการศึกษาวิชาชีพก็ยังมีบทบาทในการควบคุมการตัดสินใจของโรงเรียน โดยเฉพาะนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการสอน นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจบางเรื่องมากขึ้น

เจอร์รี่ (Jerry E., 1996 : 2532-A) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนชาวแอฟริกัน อเมริกัน และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางเลือกแบบเปิดในการเข้าเรียนในมลรัฐมินเนโซต้า ดังนี้ ผู้ปกครองไว้วางใจในระบบการเรียนแบบเปิด โดยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกทางการศึกษา แต่ข้อมูลเหล่านี้มีจำกัด ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการศึกษานักเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนผู้ปกครองที่ไม่มีส่วนร่วมเพราะไม่เข้าใจในระบบการศึกษา จึงมีทางเลือกน้อย มีความเชื่อว่าโรงเรียนเท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน

ดีลานีย์ (Delaney, 1997 : 2349-A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐ สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นระบบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ ไม่พอใจ ต่อช่องทางการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักการศึกษาทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้ง 2 ได้ 2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกันได้ 3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนื่องจะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น 4) การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้ และ 5) เสียเรียกร้องจากนักธุรกิจมีอิทธิพลมากกว่าเสียเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

ไรด์เอาท์ (Rideout, 1997 : 3384) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School-based Management) ในนิวฟันด์แลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการโดยการตั้งสภาโรงเรียน การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาโรงเรียน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครองและครู อาจารย์ มีความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และความร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาและต้องการให้สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษา หรือดำเนินการดังกล่าว และต้องการให้มีการปรับปรุงแนวการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการกระจายอำนาจในการส่งงบประมาณมายังโรงเรียนโดยตรง ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรระดับท้องถิ่น

บริตติงแกรม (Brittingham, 1998 : 1406-A) ได้ศึกษาลักษณะการเปรียบเทียบความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในมลรัฐวิสคอนซิน ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามหมาย ข้อที่ 8 ของการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุว่า “ทุกโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับครอบครัวในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความงอกงามในด้านสังคม อารมณ์ และวิชาการ” โรงเรียนดังกล่าวมีความเชื่อว่าคุณภาพการสอนจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยครูจะต้องมีการสื่อสารเป็นประจำให้ผู้ปกครองทราบว่าโรงเรียนได้สอนอะไรให้ลูกหลานของเขา สอนอย่างไร และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างไร ลักษณะสำคัญของโรงเรียนแห่งนี้ได้ก็คือ ยึดหลักการผู้นำความร่วมมือและการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสภาพต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก เยาวชนและครอบครัว สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ในการสร้างความร่วมมือดังกล่าว จะต้องเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศความร่วมมือที่เน้นการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการร่วมกัน และมีการสื่อสารระหว่างกันโดยตรงไปตรงมา

สโตน (Stone, 2001 : 78-A) ได้วิจัยบทบาทของครูผู้ดูแลเด็กในการจัดกิจกรรมประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านหาความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย อายุ 4 ปี พบว่า การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาติดตาม ปรับปรุงงานวิจัยเดิม โดยให้สารสนเทศเชิงพัฒนาเกี่ยวกับโอกาสการรู้หนังสือที่สัมพันธ์กับการอ่าน ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กจัดหนังสือที่หลากหลายเนื้อหาไว้สำหรับการฝึกอ่านของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สอนเด็กปฐมวัย อายุ 4 ปี จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 10 ศูนย์ โดยหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายการหนังสือ แบบสอบถาม และแบบสังเกตผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมการอ่านที่มีหลากหลายมากขึ้นแปรผันไปตามสภาพห้องเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการอ่านและการเขียนในแผนการสอน ไม่มีชั่วโมงการอ่านหนังสือในหนังสือในห้องเรียน สำหรับฝึกอ่านที่มีคุณภาพทางวรรณคดีน้อย มีข้อจำกัดการเปลี่ยนหมุนเวียนหนังสือสำหรับฝึกอ่านใหม่ ๆ ในห้องเรียน และการเลือกใช้แหล่งทรัพยากร

เมตด็อก (Maddox, 2002 : 112-A) ได้วิจัยกลยุทธ์การสอนและบทเรียนตัวอย่างที่หลากหลายสำหรับครูเพื่อใช้ในชั้นเรียน และการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมจากการศึกษาเพื่อฝึกอบรมกลุ่มครูที่สุ่มมาจากสหวิทยาเขต Norwalk – La Mirada พบว่า กลยุทธ์การสอนเพียงกลยุทธ์เดียวไม่สามารถทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จทั้งหมด เมื่อลดขนาดชั้นเรียนลง พบว่า ครูหลายคนปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนโดยมีหรือไม่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย ครู 15 คน จากจำนวน 25 คน ไม่เคยฝึกสอนมาก่อนเข้าปฏิบัติการในชั้นเรียนมีทางเลือก 3 ทางในการศึกษาทางเลือกที่ 1 ประกอบด้วย การประเมินรูปแบบการสอน การฝึกอบรม ครูตอบคำถามข้อสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการการใช้กลยุทธ์พหุปัญญา การใช้โครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทางเลือกที่ 2 ประกอบด้วย การฝึกอบรมครูด้านกลยุทธ์พหุปัญญา 16 ชั่วโมง และโครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทางเลือกที่ 3 ครูกลับไปทำแบบทดสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการของครูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสอน หลังจากการฝึกอบรม โครงสร้างการฝึกอบรมช่วยให้ครูเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับเนื้อหาทาง

วิชาการ ซึ่งสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น การฝึกอบรมทำให้ครูปรับปรุงกลยุทธ์และรูปแบบการสอนเฉพาะด้านที่ได้รับ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ผู้ปกครองจะมีความต้องการที่จะให้การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นเต็มไปด้วยประสิทธิภาพ มีครูที่มีคุณภาพ มีอาคารสถานที่ร่มรื่นและปลอดภัย การเรียนการสอนที่ได้ผล เด็กได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ ปรับตัวให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน องค์กร สถาบัน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็ควรที่จะให้การส่งเสริมสนับสนุน ทั้งภาคความรู้ ตลอดจนส่งเสริมด้านงบประมาณ อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY